

Романович І.
*студентка юридичного факультету
Національного авіаційного університету
Науковий керівник: к.і.н., доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права
Череватюк В.Б.*

ЩОДО ПОНЯТТЯ РЕЛІГІЙНИХ КОНФЛІКТІВ

В умовах глобалізації суспільства та підвищення рівня інформаційної розповсюдженості часто змінюються та модернізуються і форми взаємодії у соціумі, ставлення людей до різних явищ навколишньої дійсності. Кожна подія чи процес, що відбувається, починає привертати до себе увагу великого кола людей, що має наслідком бажання взяти такий процес під контроль.

Дуже часто такими суспільними процесами є конфлікти. Термін «конфлікт», який характеризує певний стан відносин, виникнув досить недавно, але за сутністю своєю це явище має історію, що почалася, мабуть, із розвитком людства взагалі. Сучасна ситуація робить існуючі конфлікти як місцевого характеру, так і глобального масштабу наближеними до особистого сприйняття певним індивідом чи групою [1, с.63].

Поняття релігійного конфлікту не є чітко визначеним і може трактуватись в різні способи. Зокрема, за визначенням М.Бабія, поняття «релігійний конфлікт» характеризує один із видів соціальних конфліктів і виявляє себе як процес зіткнення конфесій, релігійних груп, віруючих різних віросповідних напрямів, течій, відображає неперебориму суперечність у сфері міжконфесійних або внутрішньоцерковних відносин [2, с.215].

Інший методологічний підхід, який умовно можна назвати «аксіологічним», презентує релігійні конфлікти передовсім як «конфлікти цінностей», що закономірно генеруються у духовній сфері життя. Так, харківська група дослідників в галузі конфліктології обстоює думку, що релігійні конфлікти – це зіткнення (протидія) між носіями релігійних цінностей (від окремих індивідів (віруючих) до конфесій), що обумовлені відмінностями в їх світосприйнятті, уявленнях і ставленні до Бога, різним становищем та участю в релігійному житті [3, с.170].

Подібну позицію демонструють київські релігієзнавці – Лубський В.І., Козленко В.М., у них та Горбаченко Т.Г. Аналіз причин, типів та сутності релігійних конфліктів ґрунтується на тих вихідних принципах, що будь-яка релігія, як цілісна і автономна система, є наперед опозиційною щодо будь-яких інших духовних систем; претендує на абсолютне, виняткове і універсальне значення свого віровчення; прагне нав'язати свої цінності суспільству і традиційно оголошує будь-які інші релігійні комплекси недоскональними, хибними і навіть фіктивними [4, с.5].

А.В. Арістова визначає, релігійний конфлікт як деструктивна взаємодія суб'єктів релігійно-церковної сфери у намірах реалізувати власні інтереси і цінності, зберегти або перерозподілити владу, вплив, статуси, привілеї тощо, захистити власну ідентичність [5].

Досить поширеним є розуміння релігійних конфліктів – як специфічної форми (різновиду) міжконфесійних відносин. Підґрунтям такої дослідницької установки на теоретико-методологічному рівні стало виокремлення релігійних відносин серед компонентів структури релігії. Сутність цієї категорії розкривається через цілісну систему понять культові релігійні відносини, позакультові релігійні відносини, внутрішньо-церковні відносини, міжконфесійні відносини, релігійна толерантність, релігійна нетерпимість, релігійний конфлікт, релігійна солідарність, злагода, екуменізм. Так, крайні форми релігійного конфлікту, аж до кривавих воєн, часто демонстрували християнські церкви, споріднені за своїм віровченням (православні, католицька, протестантські), а також церкви, деномінації, секти, що утворилися у результаті розколу єдиної церкви [4, с.9].

Ще одна точка зору, вироблена на ґрунті західної соціологічної думки, але останнім часом приваблива і для вітчизняних науковців, полягає у розумінні релігійних конфліктів як закономірного і специфічного вияву конкуренції у релігійно-церковній сфері сучасних поліконфесійних суспільств. У боротьбі за розширення сфери свого впливу, зміцнення матеріальної бази та збільшення пастви зростає розмаїття пропонованих форм культової діяльності, релігійних вчень, способів навернення, утримання та організації одновірців. Об'єктивними наслідками стають сперечання за приходи, майно і культові споруди, змагання за підтримку з боку місцевих органів влади та адміністрації, намагання перерозподілити ресурси на власну користь тощо. При цьому конфесії прагнуть не тільки відмежувати своїх adeptів від впливу інших віросповідань, але й свідомо взяти ініціативу до своїх рук [6, с.31].

Поняття релігійного конфлікту можна розглядати в двох площинах. Згідно з першою, до релігійних належать конфлікти між релігійними організаціями. Згідно з другою, окремою групою релігійних конфліктів є те, що виникає між соціальними утвореннями, групами. На думку Вебера під таким конфліктом розумілася «боротьба статусних груп», які відзначали самотність свого способу життя і вчення [7, с.25].

Як зазначає М. Вебер, інтереси і цілі різних статусних груп формуються на різних ідейних засадах, але обов'язково рано чи пізно все одно повинні перетнутися, в результаті чого можливі конфліктні ситуації і, відповідно, будуть проходити пошуки шляхів їх вирішення чи подолання. В кінцевому підсумку релігійні конфлікти як у освітніх закладах, так і на міжіндивідуальному рівні рано чи пізно стануть джерелом змін в суспільстві. Адже, як зазначалося, релігія в усі часи і в усіх народів відігравала величезну роль в процесах, які відбувалися в суспільстві [7, с.26].

Основними способами вирішення таких конфліктів є, по-перше, впровадження органами державної влади ефективних заходів, у тому числі законодавчо, спрямовані на реальне відокремлення релігії від політики.

По-друге, утвердження серед віруючих розуміння недопустимості зіткнень на релігійному ґрунті, а в свідомості церковних ієрархів — відповідальність: християнська позиція повинна взяти гору над амбіціями.

По-третє, державі доцільно забезпечити відповідну правову базу, здатну створити сприятливі умови для подолання міжцерковних суперечностей, адже нині діє Закон про свободу совісті та релігійні організації, прийнятий ще Верховною Радою УРСР 23 квітня 1991 р. І хоча в нього регулярно вносяться зміни, проте він загалом не відповідає потребам часу. Зокрема, ним не регулюється питання міжконфесійних стосунків, у тому числі питання, як релігійній громаді реалізувати право на вільну зміну підлеглості релігійним центрам (управлінням), передбачене ст. 8 згаданого Закону. Крім того, він не надає інструкцій щодо вирішення ситуацій в разі розділення думок щодо переходу громади до іншої конфесії. Одні посадові особи органів державної влади вважають, що рішення вважається прийнятим за умови його підтримки більшою частиною громади, інші – що рішення про зміну юрисдикції одноособово приймає керівник юридичної особи – настоятель парафії.

Релігійні конфлікти є актуальними для багатьох людей зокрема та держав загалом. Україна не є виключенням, яскравим прикладом релігійного конфлікту, актуального для нашої країни є міжконфесійний конфлікт, що полягає у втручанні одних релігійних організацій в діяльність інших, зокрема критичні висловлювання Української Православної Церкви Московського патріархату (УПЦ МП) щодо інших конфесій і церков та її шовіністична позиція; намагання УПЦ МП захопити своїм впливом масову свідомість, ЗМІ та лобювання цією інституцією власних інтересів в органах влади; нетолерантність у суспільстві і серед віруючих та протистояння по відношенню до Української Православної Церкви Київського патріархату (УПЦ КП) і інших релігійних конфесій; боротьба за майно між конфесіями; відмінне тлумачення Святого Письма різними конфесіями і церквами [8, с.290].

Отже, під релігійним конфліктом можна розуміти протистояння представників різних віросповідань або протиборство всередині однієї конфесії, в основі якого закладена нетерпимість до інакомислення. Для релігійного конфлікту характерне досить широке коло суб'єктів, він може відбуватись між двома особами, між соціальними групами чи релігійними спільнотами, між цілими народами та державами. Це зумовлюється тим, що сторони релігійного конфлікту завжди мають зв'язок із соціальним виміром релігії.

Список використаних джерел

1. Могилевцев В.В. Соціальна природа релігійного конфлікту / «Наука. Релігія. Суспільство». 2012. №3. С.63-68
2. Бабій М. Міжконфесійні конфлікти у контексті взаємовідносин етноконфесійних ідентичностей / Релігія і нація в суспільному житті України й світу. Київ. 2006. С. 215
3. Герасіна Л.М., Панов М.І. Конфліктологія: навч. посіб. Харків. 2002. С. 170
4. Арістова А. Поняття «релігійний конфлікт»: пошуки і дискусії / Філософія та соціологія релігії. Київ. 2008. С. 5-10.
5. Арістова А.В. Релігійні конфлікти в перехідних європейських суспільствах: природа, динаміка, вплив на релігійно-суспільні процеси. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.bestreferat.ru/referat-115810.html>
6. Волова Л.А. Межконфессиональные отношения как феномен современной культуры.- Запоріжжя. 2002. С. 31
7. . Олексенко Р. І. Вплив філософії Макса Вебера на світову економічну думку / *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2012. Вип. 4 (3). С. 24–28.
8. Тарарук Д. П., Шеретюк В. М. Міжкофесійні конфлікти та шляхи їх подолання в Україні: Матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців «Наука, освіта, суспільство очима молодих». 2018. Рівне. 356 с.

Сапужак С.

студентка юридичного факультету

Західноукраїнського національного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доцент,

доцент кафедри цивільного права та процесу ЗУНУ

Зайцева-Калаур І. В.

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Право Європейського Союзу – це одне з вищих досягнень сучасної юриспруденції, що втілила в собі багатовіковий правовий досвід найбільш розвинених демократичних держав Європи і який з'єднав в собі переваги різних правових сімей і систем. Це певною мірою прообраз «права майбутнього», права, побудованого на максимальній злагоді, співробітництві, із всебічним урахуванням інтересів кожної держави-члена, регіону і загалом, кожної окремої людини. При цьому право Європейського Союзу вже сьогодні реально і імперативно регулює життя більш ніж півмільярда людей з 27 країн.

Метою нашого дослідження є спроба проведення «періодизації» розвитку європейського права з виділенням ключових моментів, що повпливали на становлення та розвиток європейського права.